

SÁNTHA JÓZSEF

Egy hosszú tél

Azon a télen nagyon sokat fáztam. Nem egyfolytában volt hideg, de mintha percről percre egyre hidegebb lett volna. Ha hazatértem az utcákon való hosszú kóborlásaimból, amelyek során a penészesre fagyott flaszteron mindegyre valami rugdosni való jégdarabot kerestem, hogy még járás közben is élénkítsem a végtagjaimban egyre lassuló vérkeringésemet, s úrrá legyek a mindenemen elhatalmasodó bénultságomon, a lakást reménytelenül tágasnak találtam, különösen ügyelnem kellett a nyirkos falak mellett, amelyek kiszorították magukból a jeges levegőt, és szinte sugárzó permetként hatolt belém, újabb merevséget okozva teljesen legyengült szervezetemnek. Meg voltam győződve, hogy bizonyos folyamatok belső túlszabályozása következtében testem egyre csak a hideg termelésével felel mindenre, a saját életfeltételeinek, életben tarthatóságának ellenében működik, és a belétáplált energiákat hűtésre használja, ahelyett, hogy életszükségeimnek megfelelő ruganyosságot kölcsönözne a hidegségtől összegémbereedett izmainknak. Az ágyam mellé vastag szivacsot állítottam, a szekrényekből, heverőkről összegyűjtöttem minden takarót, levetett gyapjas pulóvert, tollas molinókat, csak ezután bátorkodtam levacskolni magam, ha már úgy gondoltam, hogy belülről jól kibélelt kuckót tudok belőlük építeni a testem köré. Ami egyfolytában hiányzott ezekben a hónapokban, az az eredendő melegség volt, amelyet akár bentről kifele, akár kintről befele érezhettem volna, amihez képest percről percre elviselhetőbb lett volna a hideg, így azonban éppen az alapmeleg híján egyre inkább úgy véltem, hiába is időzöm ennyi súlyos takaró alatt, testem hőmérséklete újra csak a hűlés irányába mozdul el.

Gyermekeim néhány hete egy kutyaólat szereztek, és egymás mellett kuporogva abban töltötték a leghidegebb napszakokat, most is éreznem kellett, hogy a szoba egyedüli melegségei ők, mély álomba merült testük felől szaglásztam a langyosság édeskés illatát, folytonos vacogásommal azonban nem akarván zavarni őket, újra csak nekiindultam a hózivattal fenyegető éjszakának.

Sokan fázhattak ugyanúgy, mint én ebben a városban, mert utcaszerte apró tüzek fölé görnyedtek az emberek, a szél sodorta szemétből, régi lombokból próbáltak melengető parazsat csiholni, de vagy a tüzelni való volt kevés, vagy a vihar támadt fel megint, s a gyenge, pelyhes kis lángokat ezer felé szórta. Dühösen méregették egymást, ha többen is megpróbálták idegenként egy-egy tűzfészeknek a közelébe jutni, nem volt se idejük, se elegendő kitartásuk, hogy megfelelő mennyiségű rőzsét kaparjanak össze a közeli parkokban, s kellő nagyságú máglyát rakva, akár

többen is összefogva, valóságos melegséget támasszanak egy-egy szélárnyékos kauljban.

A kocsmáros, akihez bejártam az ilyen éjszakákon, ha nem is a hideg, de legalább a szél ellen óvjam csontig lesoványodott testemet, forralt bort rakott élém, és hosszú beszédet tartott arról, hogy ő hamarosan abbahagyja a fázást, elege van belőle, és egyáltalán mindenből elege van már ebben az életben, mert itt senki nem emlékszik már a nyárra, nincs olyan vendége, aki megélt volna akár egyetlen tavaszt, csak téli és télies vendégei vannak, mint a gleccserekbe fagyott kőkorszaki vadászok, és régen abbahagyták már az ivást, mert megtapasztalták, hogy attól csak még jobban kihűl az ember teste. Megszokott helyemről elállva, mert a szél vadul belekötött a zárt ablaktámlákba is, a rég nem használt rozsdás hűtőpult tetejére ülve végignéztem a szokatlan lehangoltságot mutató söntésen. Hisz nemrégiben még ragyogott itt minden! – kiáltottam szomorúan, de a kocsmáros nagyon el volt foglalva valami üvegcseivel, csak később válaszolt. Az idén télen nyitottam meg, ebben az évszakban pusztult minden el, még néhány nap, aztán végképp bezárom. Amíg a forró bor átjárt, és a kocsmáros beszélt a közelemben, rendszerint szundítottam egy keveset, nagyjából ez fedezte már a napi alvásszükségletem. Visszatérő álmolásaim voltak, egy makettszerű tengerpart homokjában feküdtem, és érezni akartam a forró homok és a déli nap melegét. Volt ott még egy múpálmafa is és egy céllövölde, de ezekkel nem sokat törődtem, ahogy a közeli tengerre se vettem soha egyetlen pillantást sem. Amíg a forró bor lassan átjárta testem, megtaláltam azt a melegséget, amelybe érzékeimmel kapaszkodva, és e kacér hőt megsokszorozó hinni tudtam az álom valóságában. Aztán néhány perc múlva újra csak dideregve ébredtem, és a második pohár bort már rendszerint elutasítottam. A testemet úgysem tudtam volna kétszer egymás után becsapni, az álomba merülés olyan energiákat kívánt tőlem, hogy lemondtam hamarosan az efféle kísérletekről.

Ám most egészen másként történt mindez, a homokban fekve olyan melegséget éreztem, amely egész testemet áthevítette, feküdtem, és boldog voltam, olyan mélyen aludtam ezen a déli nap perzselte homokszőnyegen, hogy bár az álomban nem ébredtem fel, de a kocsmáros valóságát valami különös édeskés szag miatt újra érzékeltem. Még azt is gondolhattam volna, hogy ott a tengerparton a kocsmárról álmodom, ha nem lett volna ez a forróság már elviselhetetlen. Felültem a homokban, és megpillantottam a kocsmáros testét, ő is ott feküdt egy régi korokat idéző csíkos fürdődresszben, pedig eleddig mindig egyedül voltam ezen a tengerparton. Belőle áradt az a hévség, amelyet eddig soha meg nem tapasztaltam. Akkor vad zokogást hallottam, és nehéz szívvel menekülni igyekeztem a kályhaként parázsló kocsmáros közeléből. Felnyitottam a szemem, és láttam, hogy a kocsmáros ég. Benzinnel öntötte le magát, az egész teste tőlem karnyújtásnyira lángokban állt. Hátrább léptem, ekkor rogyott le a földre, tétován kiszaladtam, hogy segítségért kiált-sak, de olyan vad és jeges szél ostromolta a bejárati ajtót, hogy két lépésnél tovább nem jutottam. A hideg újra csontomig hatolt. Visszatérve néztem lassú haldoklását,

újabb lángok szaladtak körbe a testén, s amikor nem mozdult többé, a maradék benzint is ráöntöttem, közelébe húzódva nem is hagytam ott, míg csak reggel felé már egészen a lángok martalékává lett.

Különös érzés volt az a melegség, amely a kocsmáros testéből belém szállt. Mintha valamely részegségből ocsúdtam volna fel, egyszerre újra tudtam gondolkodni, bár nem voltak jelentős gondolataim, és azok is nagyon szűk körben mozogtak. Azt jutott először eszembe, hogy hullákat kellene meggyújtani városszerte, és akkor kissé megmelegedhetnének az emberek. Csodálkozva számolgattam, hány órán keresztül is volt éltető kályhám ez az egyetlen emberi test, amiért őszintén hála voltam neki. Ott a kocsmában, miközben a kocsmáros halálába már belenyugodtam, égő teste közelében gondoltam először arra, hogy felkeresem a Grófnét, hisz neki is a napokban halt meg a férje, és én semmi jelét nem mutattam a részvétemnek. Nagyon szomorú voltam a Gróf halálának hírére, hisz régi, közeli ismerősöm volt, de ez a mély szomorúság csak most lett számba vehető emberi érzelmmé, amikor a meleg kocsmában töltött este után valamiként újra érző lénynek tekinthettem magam. Most tudatosodott bennem, hogy milyen mértékben elemberteledtem, és ehhez az is kellett, hogy a kocsmáros a közelemben elhamvassza magát. Bármiként is volt, ott a kocsmában, a reggeli lassú lehülésben megkívántam ezt a mélységesen szomorú látogatást, és bár nagyon távol lakott a Grófné, ezen a reggelen úgy éreztem, hogy bármire képes volnék, hogy egy ilyen hosszú tél után az igazi emberi melegséget még egyszer megérezzem.

A gyermekeim otthon körbevettek, kérdezgettek, nem tudták elképzelni, hol töltöttem az éjszakát, hogy jégtől deresedő szakáll nélkül tértem haza, szinte lesülve, mint egy tengerparti nyaralás után. Még nagyobb lett ámulatuk, amikor a jeges vízben hónapok óta először tetőtől talpig lefűrödtem, meg is borotválkoztam, azt az öltönyömet vettem magamra, amelyet a feleségem temetésére vásároltam, és csak egyetlen egyszer volt rajtam. Igaz, a nadrág nem volt egészen fekete, a kabát pedig jó húsz kilóval súlyosabb énemre választottam, de egészében a gyermekeim, akik e hosszú tél során már teljesen elfeledték, hogyan is nézett ki az apjuk, most büszke boldogsággal forgattak és gyönyörködtek bennem. Nem ígértem nekik semmit, de megpendítettem, hogy némi reménykeltő hírek nyomába eredtem, s lehetséges, bár ne vegyék semmiképpen biztosra, estére némi meleget csiholunk ebben a fagyveremben.

Lassú léptekkel indultam ki az állomásra, egy virágosnál valami száraz koszorúfélét vettem, csodálkoztam is, hogy még nem rabolták ki, és nem gyújtották fel a portékáit. Ez egy olyan önbizalom növelő kirándulás volt a részemről, amelynek a következményeiről persze a legcsekélyebb elképzelésem sem lehetett. Még a vonatra szállva is gömbölyödött, egyre hízott, és kiteljesedett jelenlétem, ha mellém telepedett egy csavargó külsejű egyén, óvatosan átültem egy távoli üres fülkébe. Csodálkozásomra a gondolataim is olyan fürgén és virtusokkal telve követték képzeletem hajlékony íveit, hogy lelki gazdagság dolgában már-már kész voltam a Grófné-

val való könnyed csevegésre. Közbe-közbe megemlékeztem a jó kocsmárosról, aki elkeseredettségét mindenképpen nemes célok érdekében fejtette ki, hiszen hol is lennének most az ő önkéntes tűzhalála nélkül.

Leszállván a közeli állomáson, azt sem tudtam, hol vagyok. A köd is leereszkedett, és arra is rá kellett ébrednem, hogy gyalog még sosem tettem meg az állomástól a Grófék hajlékához vezető utat. Tudtam jól, hogy a Gróf és a Grófné egyetemesebbek nálam, fontosabb személyek, kiváló társasági kapcsolatokkal rendelkeznek, esténként, ha vendégeket fogadtak, lampionokkal világították ki az egész bejáratot. Bár sokkal szegényebbek voltak nálam, sokkal-sokkal szegényebbek, ha bálba mentek, mindig kölcsönzöből vettek ki frakkokat, agaraikat is kölcsönben tartották, még néha könyveket is kölcsönöztek, hogy ne legyenek üresek a nappali könyvespolcai. Most úgy voltam ezzel, hogy elvihet az ember gondolatban mindent egy ideig a saját útján, de aztán hirtelen valamely erős emóciótól megzavarva, elhagyja, elveszíti, maga a tárgy akadályozza, hogy valamely sejtelmes jelentésváltozás következtében már útítársként elfogadja. És nem csak a körülményei, de a magáról támasztott tiszta kép is gyorsan foszladozni kezdhet.

Mindig lovas kocsit küldött értem a Gróf, sosem kellett gyalogosan megtennem az állomástól hozzájuk vezető utat, bár pontosan láttam, hogy a Gróf önmaga kocsisa volt, egyszerű hajdúöltönyt húzott magára, és úgy viselkedett, mintha egy megkopott szerény uradalmi cseléd lenne. Én pedig úgy tartottam illendőnek a Gróf szegénységére való tekintettel, hogy engedtem magamat lerakni az elülső bejáratnál, és megvártam, amíg libériás inasnak öltözve megnyitja ajtaját, és aztán megint sokat kellett várnom, hogy végre grófi gúnyájába átöltözve a legnagyobb szívéllyel fogadjon. Kivártam türelemmel mindezt, mindig előlről mentem be, a főbejáraton, és minden grófi díszletet, amelyek között éltek, valóságosnak fogadtam el. A kandallót is, amelyben sohasem égett tűz, mert nem építettek hozzá kéményt az egyszerű sorházban, a kardokat, amelyek a falon lógtak, és vacak színházi kellékként kerültek a házba. A Grófit és a Grófnét is egyre csak kerülgettem, nehogy meglássam a hátukat, a tarkójukat, amelyek magától értetődően üresek voltak, a homlokuk mögött egyszerűen nem volt semmi.

Ekként most a néptelen állomáson, ahova megérkeztem, nem várhatott a kocsis hajdúöltözetben, és én sem várhattam, hogy valaki elmondja, merre is kellene mennem. Megszeppenve nézegettem az utcácskákat, mind egyformának tűntek, távolról semmi nem jelezte, hogy melyik is lehetne a Grófék fényűzéssel berendezett palotája. Aztán ruházatomat alaposan megtépázó szélben a koszorút is elvesztve futkároztam le-fel, több utcát végigjártam, próbáltam beazonosítani a környéket, de az elmúlt évek alatt annyira megnőttek a fák, megváltoztak az épületek, hogy reménytelennek tetszett az eligazodás. Órára pontosan megjött a fájdalom, amely mint egy textilminta, bele volt szöve a mindennapjaimba, amikor is a melegség végleg elhagyta a testemet, és helyére beszüremlett a régi otthonos hideg. Próbáltam a mozgulataimat kihámozni testem merevségéből, amely úgy ült meg rajtam, mint valami

csonthéj, valósággal fel kellett törnöm, hogy lépni tudjak. Egy szűrt fényből, mivel lassan sötétedett, olyan furcsa érzésem támadt, hogy ezt a sejtelmességet valaha már láttam belülről, a másik oldaláról. Belépve, a feljárathoz vezető karcsú lépcsőn, amelyet eleddig egy orgonabokor takart el, hirtelen bizonyosan éreztem, hogy jó helyen járok. A Grófné a vörösmárvány fogadószobában ült egyedül a kanapén egy cobolyprém bundában, egy végszükségben leledző pillanat domináns személyiségként, aki mozdulatlanságával képzeli hitelesíteni önmagát, leragadt szárnyai ugyanakkor még megőrizték hajdan volt méltóságát. Az egész terem üres volt már, a régi bútorokat elszállították, visszavitték ezek szerint a nemességi bútorraktárakba, balról a márványkandalló megerősítette bennem a gyanút, hogy jó helyen járok. Nem nézett fel, hiába kopogtattam, majd többször is nevén szólítottam, csak mikor vele szemben leültem, akkor kérdezte meg szokatlanul idegen hangon: Ugyan, hogyan talált rám? Olyan vagyok a Gróf halála óta, mint egy hűtláda, a maga léptei pedig üreges döngéseivel, mint a meghívott Vendég érkezte a *Don Giovanniból*, fűzte még hozzá, aztán hosszan hallgattunk. Mivel az ő hangja lágyságában is erős volt, és a csupasz teremben bántó visszhangot ébresztett, én, amennyire csak tudtam, egészen csöndesen szóltam hozzá. Örömmel látom, hogy még nem késtem el, és le-róhatom kegyeletemet a halott előtt, mondtam, és odaléptem a vörösmárvány koporsóhoz, amelyben a Gróf látszólag hiánytalan testi nagyságában feküdt. Megrendülésem őszinte volt, de a Grófné hangja élesen hátamba hasított, felidézte sokszori látogatásom gyanús félreérthetőségét. Nem Magára vártam, hanem valakire, aki majd segít rajtam. Hogy idehozza végre a családi kriptá kulcsát, amelyet kétszáz éve elveszítettek. Kértem, hogy beszéljünk, hiszen talán lehetne egymásnak mit mondanunk, harminc év barátságunk is felfogható emberi közelsége semmiképpen nem sikkadhat el. Én már rájöttem, folytattam, hogy magamon belül kell berendezkednem, megkeresni az üres helyeket, mintha a bőrömben belül folytatódna a kinti világ, ott is van ablak, ajtó, ott is van kint, nagyon finom anyagból készült szelídség, amely arra ösztönöz, hogy minden durvaságot magamból eltüntessek.

Ez a hideg, mondta egyszer csak a Grófné, alig hiszem, hogy ezt Maga valaha is felélné ésszel... Ott az a kis ablak, azon keresztül nézem a kert apró mozgásait, a madarakat, amint a kristályokba dermedt udvaron a megtalált eleségbe csőrüknél fogva belefagynak.

Most elképzeltém, amint a régi bútorok között, a homályos belső térből kitekint a nappali világosságra, és észlelnie kell, hogy a Gróf halála pillanatától itt nem folytatódhat semmi. Képzletünk érzéseket szül, mondtam halkán, de képesek vagyunk-e ezekkel az emóciókkal visszakapaszkodni a fára, amiről éppen leestünk? Vagy még nem értünk el oda, ahol érzéseink majd újra tárgyat fognak? Most két hústömb méregeti egymást a henteskampókon, és nagy baj lenne velünk, ha a pillanatot valóságát egész életünktől kirekesztenénk. A Grófné hallgatását újabb, még hosszabb hallgatással törte meg.

Amennyire csak tudtam, próbáltam megtartóztatni magam, bár minden gondolatom újra csak a meleg körül forgott. Olyan állapotba kerültem megint, nagyrészt a Grófné embertelen pillantásainak hatására, mint tegnap este voltam, amikor az alapmelegséget kerestem, a hozzám tartozót, a belém égettetet, amely abból indul ki, hogy az emberi test hőfoka normális esetben nem süllyedhet harminchat fok alá. Egy pillanatra felálltam, hogy megérintsem a kezét, kíváncsian, hogy melegnek, vagy legalábbis langyosnak érzem majd. Olyan jeges ujjakat még sohasem tapintottam. Egy fagyban megrekedt, ráncaiba merevedett öreg hölgy ült előttem, aki eltökélte, hogy a vastag púder alatt omlik össze, miközben az arca még kényszeredetten mosolyogni tud.

Nem tudom, milyen megfontolásból mondtam ki aztán a végső szót, talán még összegémberevedve arról is beszéltem, hogy a test minden állapotában képes a hőtermelésre, és van a lassú égés, ami életet táplál, és van a gyors égés, ami életet menthet. Végső konklúzióm az volt, hogy ebben a nagy márványteremben semmiképpen ne hagyjuk kárba veszni a Gróf úr testét. Magam sem értettem, hogy is kalandoztak el ilyen irányban a gondolataim, és szabadkozásul, miután a Grófné úgy nézett rám, mint egy kóros személyiségre, gyorsan hozzátettem, hogy csak bizonyos társadalmi pozícióban lévő és megfelelő anyagi háttérrel rendelkező emberek tehetik meg, hogy beláthatatlanul gazdag érzelmi világgal bírjanak, és érzékenységük, akár az illatok, mindenfelé egyformán szétáradjanak. Én magam is azt tapasztaltam, hogy kedvező körülmények között előjönnek az érzésmintáim, és olyan gazdagnak gondolom magam ilyenkor lelkiemben, hogy különös történeteket képzelek el szüntelenül, hogy könnyeimet gátlások nélkül onthassam. De a bélyeg, a kimondott szó után már rajtam ragadt. Hosszan töprengtem, miután a Grófné nem volt hajlandó rám se nézni, miként is kerültem ide, s egyre csak alattomoságom mértékén csodálkoztam. Amire nem gondoltam eddig, most zavarba ejtően bizonyosságnak tűnt: az érzések és az érdekek ugyanegy fának a gyümölcsei. Lehet, már a kocsmában is az volt a rejtett szándékom, amit magamnak se vallottam be, hogy a Gróf hullája mellett mindketten jól felmelegedhetnénk. Aztán a gyerekeimnek tett ígéretre gondoltam, abból is valamiként a Gróf hullája hullott elém, de hogyan is képzeltem, hogy elcipelem nekik ezt a nagy, testes embert? Igen, igen, úgy fognak majd felnőni, igazi melegség és emberi érzések nélkül. Jól el vannak szoborba a kutyaólbán, amíg kicsik, de egyszer eljő a pillanat, amikor érzéseket választ magának az ember, vonzalmakat vásárol, miként is lehetne számukra biztosítanom, hogy tudják meg, mire is vágyakozzanak, ha egész életükben ott hordják majd magukban a kutyaólból melegét?

Takarodjék innen, maga kannibál! – ordított rám hirtelen a Grófné. Láttam, hogy abban a pillanatban jéggé vált a víz az előtte álló pohárban. Nem lepődtem csöppet sem meg, a szóhasználat téves súlypontján sem éreztem méltánytalanságot megsértett személyiségemet illetően. Összességében valami hasonló dologban járok el, ezek a szép, emelkedett lelkek honnan tudhatnák, hogy a kocsmáros önfeláldozása

indított el ezen az úton, amin – úgy gondoltam – ezentúl járnom kell. Ő megadta az első lökést, a lehetőséget, hogy magamtól boldoguljak. Ezek szerint én vétettem el a továbbiakban a sorsomat, a jövőmet, egyszerűen rossz lóra tettem. Nem tudtam mozdulni sem, pedig indulni akartam. Ha az ember nagyon fázik, mindenképpen lépést kell tartania az érzéki észleléseivel, hogy a mindig ott leselkedő képtelen odaadást valahogy megfékezze. A jég látványától való borzongás hirtelen odadobta egész testemet a reszketésnek. Még sosem éreztem ennyire, hogy anyagi természetű a lényem, úgy rángatott, mint egy jancsibohócot a prémbundába burkolózott Grófné előtt, szinte testem összes szennyesét kiteregette, és valóban azt éreztem, hogy ez a látvány semmiképpen nem méltó hozzá. Megszégyenülve távozni akartam, de megakadályozott izmaim képtelenségig növekvő rángatózása. Néztam a Grófnét, és egy pillanatra felrémlt bennem, hogy vajon ő meddig lenne képes visszatartani a bensőjében dolgozó fagy munkáját. Egy ilyen szomorú látvány, mint én voltam akkor, felidézhet némi részvétet vagy undort, amely lerombolja a legjobban megépített gátakat is. Még mindig itt van? – kérdezte élesen. A legjobb szó rá, hogy: *igen* – mondtam teljesen értelmetlenül. Menekülésemet mindenképpen feltartóztatja a testem állapota, majd a már régen meglesett, koporsó melletti üvegre mutatva, megkérdeztem, nem adna-e egy kortyot, hogy némi erőre kapjak? Felálltomban kíséreltettem, hogy az üveg felé lépjek, ő azonban sokkal gyorsabb volt nálam, de ahogy felkapta, abban a pillanatban kicsúszott a kezéből, és az egész termet elárasztotta a benzín csábítóan szétáradó illata. Nagyon lassan hagytam el a házat, néha röhögtem, utána zokogás jött rám. Igazából a Grófnéről teljesen megfélemlítve csúsztam-másztam kifelé, mint a kígyó bőre, úgy maradt utánam a vörösmárvány terem, ahol egyébként az elmúlt évtizedek során néhány boldog estét is eltöltöttem.

Mikor elkezdődik egy történet, valaminek a vége kezdődik el, gondoltam magamban a sötét utcán. Látványosan az utolsókat rúgom, kivéreztettem magam egy hiú reménységben. Büszke voltam, hogy távozni tudtam onnan, de a külvilág sokkal taszítóbbnak tűnt. Reménytelennek éreztem, hogy elérek az állomásig, de azért nagy türelemmel lépegettem. Hamar kiderült, hogy mennyire megváltozott a világ, amióta Grófné hajlékába betettem a lábam. Egy alak tűnt fel, nem is nagyon titkolta érdeklődését az irányomban, egy zöld palackkal a kezében egyre csak közelebb jött. Tudtam, aki az ilyen szörnyű hidegben reszket, az a legvégső kétségbeesésének ad találgatást. Közelemben érve, udvariasan felé fordultam: Kedves Barátom, mondtam neki, mindannak a bizonyossága, ami megerőltetés és küzdelem nélkül a miénk, amit olyan természetességgel veszünk igénybe, mint az izmainkat, csak egy állandó és sokáig észrevétlen feltöltődés, újra-termelődés folyamatában vehető ismétleg birtokunkba, s mikor ez szűnni kezd, és ezek a megerősítések elmaradnak, akkor az agyunkkal megpróbálunk még teremteni egy visszaágazott világot, amely lemond a dolgok sokaságáról, új típusú szükségletekkel is megelégszik, míg végül már a mozdulatlanságban halad tovább kitűzött céljai felé. Láthatóan olyan állapotban volt, mint én már hónapok, évek óta. Szavaim, ha ugyan eljutották hozzá a bömbölő szél-

ben, annyit jelentettek számára, hogy ez az ember fagytaban hal meg, tántorgása csak egy kőszobor – a szelek játékának köszönhető – kiismerhetetlen és renitens egyensúlyozása. Ajánlatomat, hogy a hátán cipeljen el a vasútállomásig, és juttasson vissza otthonomba, ahol testemből felszabadult energiákat gyermekeimmel együtt zárt helyen élvezhetné, kerek-perec visszautasította.

Sok-sok szemet láttam még a hosszú tél során a bokrok ágaiból kínlódásokkal kirügyező üvegszerű levelek takarásában felcsillanni, de aztán a halmazom, amelyről rég sejtettem, hogy oktanul semmibe vesző elemek esetleges szövevénye, már nem tudott engemet felmutatni, talán nem volt kinek, úgy éreztem, hogy visszatértem, mint a csillagok és csillagképek egy gyönyörűen kiravatalazott sötétségbe, ahol már egyedül és izoláltan ragyognak sejtjeim parányi, engem soha többé összerakni képtelen tűfényei.

